

Aan de Minister van EZ & I

Betreft: Reactie op het wetsvoorstel wijziging Wet dieren (internetconsultatie).

Geachte Minister,

Hiermee reageert ‘Stichting Groen Kempenland’, domicilie Bladel gelegen in Zuidoost Brabant, mede op grond van haar werkgebied zijnde het overbelaste gebied de ‘Noord Brabantse Kempen’ op het wetsvoorstel wijziging Wet dieren betreffende de regulering van de aantallen productierechten in relatie tot de volksgezondheid.

Wij kunnen ons in grote lijnen vinden in het doel van de wetwijziging, namelijk het bieden van de bevoegdheid aan besturen van provincies en gemeenten om het aantal landbouwhuisdieren in een gebied of op een veehouderijlocatie te kunnen reguleren/ te beperken om ongewenste effecten voor de volksgezondheid te beperken of te voorkomen. Het is in ieder geval een erkenning van de ernst van de problematiek in bepaalde delen van Nederland. Wij zijn content met de mogelijkheid om (uit voorzorg) te kunnen sturen op dieraantallen van alle veehouderijen.

In de wet worden verschillende instrumenten aangereikt om te voorkomen dat de problemen nog verder uit de hand lopen, nl. het aanwijzen van veedichte gebieden (2a.2), met daaraan gekoppeld een verbod om meer dieren te houden (2a.3) dan is vastgesteld voor een bepaalde veehouderijlocatie (art. 2a.4). In art. 2a.5 lid 1 wordt bij verordening geregeld op basis waarvan het maximum te houden aantal dieren per veehouderijlocatie wordt bepaald, op gebiedsniveau, bedrijfsniveau of per oppervlakte-eenheid weide of uitloopgebied. In art. 2a.5 lid 2 worden de procedure, de criteria en de procedure voor de vaststelling en wijziging van het maximum aantal dieren per veehouderijlocatie, de registratie ervan en de monitoring en rapportage geregeld. Wij menen dat de decentrale overheden hiermee voldoende mogelijkheden krijgen om de overbelaste gebieden aan te pakken. Toch doen wij u een paar aanvullende suggesties.

1. De overheid moet vanwege het voorzorgsbeginsel in kunnen grijpen in het vergunde aantal dieren. Ter ondersteuning hiervan wijzen wij erop dat in de praktijk blijkt dat aannames op basis waarvan de vergunning is verleend niet overeenkomen met de feitelijke situatie.

Je zou hierbij de stelling kunnen huldigen dat dit onterecht verkregen rechten zijn, die vervolgens ook weer zouden kunnen worden ingenomen.

2. Wat wij node missen is een normstelling voor de invulling van wat zeker als overbelast veedicht gebied moet worden beschouwd. Dit is nodig om in te kunnen grijpen wanneer decentrale overheden weigerachtig blijven om overbelaste gebieden aan te wijzen. Een dergelijke normstelling maakt ook dat het voor de burger duidelijk is wanneer er sprake is van een overbelast veedicht gebied. Tevens wordt op een dergelijke manier iets van een voorzorgsbeginsel opgenomen. Tot op heden is er van een voorzorgsbeginsel in relatie tot de (volks)gezondheidsveehouderij geen of toch in elk geval onvoldoende sprake. Er moet zekerheid zijn van wat in ieder geval als overbelast gebied moet worden beschouwd.

3. Wanneer op basis van objectieve gegevens blijkt dat de veedichtheid boven de norm(en) uitkomt, moet een gemeente of provincie motiveren waarom geen gebruik is gemaakt van de bevoegdheden als bedoeld in de wet. Vervolgens moet (indien nodig) een hogere overheid ingrijpen. Het opnemen van een aanwijzingsbevoegdheid van de Minister voor onwillige gemeenten en provincies is nodig.

4. Wij doen u hierbij de uitdrukkelijke suggestie/het uitdrukkelijke verzoek, om de registratie van dieraantallen als bedoeld art. 2a.9 en het vastgestelde aantal dieren per veehouderijlocatie als bedoeld in art. 2a.3 op te nemen in een openbaar register, bijvoorbeeld zoals het BVB-bestand dat provincies hanteren. Het gaat hier immers niet om gegevens van personen, maar om gegevens die inzicht geven in de dieraantallen op bedrijfs- en gebiedsniveau.

5. Aangaande de beperking van het vrije marktmechanisme, het vrijhandelsverkeer en het recht op het ongestoord genieten van de eigendom, is er een keerzijde en wel zodanig dat dit niet mag leiden tot het toebrengen van overlast, hinder en schade voor omwonenden, waarbij de (volks)gezondheid in het geding is. Het gaat hier niet om een kleinigheid, maar om een ernstige situatie die is ontstaan door nalatigheid van de overheid en die breed maatschappelijk erkend wordt. De overheid moet dan ook niet terughoudend zijn met de toepassing van het instrumentarium.

6. Hoewel de wet mogelijkheden biedt om de problemen in de overbelaste gebieden aan te pakken, betwijfelen wij of met het onderhavige wetsvoorstel de problemen die samenhangen met de veehouderij duurzaam kunnen worden opgelost. Daarvoor schiet het instrumentarium te kort en biedt de wet te weinig handvatten voor stimulering naar een goede richting, waarbij de problematiek die samenhangt met de veehouderij duurzaam wordt opgelost.

7. Wij bepleiten de noodzaak van een duurzame oplossing voor de veehouderij en gaan daar nader op in. Omdat wij van mening zijn dat de analyse van de problematiek in hoofdstuk 2 van de Memorie van Toelichting tekortschiet, zullen wij de problemen met de veehouderij, de ontstaansgeschiedenis ervan en de mogelijke oplossingsrichting hieronder belichten.

A. Veehouderij staat los van de omgeving:

Het huidige model van de veehouderij in Nederland is over het algemeen zeer intensief en produceert los van zijn omgeving en probeert problemen alleen via eendimensionale strategieën op te lossen. (luchtwassers verplaatsen de problematiek van lucht naar water en bieden daarbij geen duurzame oplossingen voor de mestproblematiek en **alle andere** problemen. Deze vorm van agrarische productie kan alleen bestaan doordat er grondstoffen voor veevoer en kunstmest worden geïmporteerd uit gebieden aan de andere kant van de wereld. Dat leidt tot forse milieuproblemen voor mens en natuur zowel hier als elders in de wereld. De kringlopen zijn hierdoor verstoord. Vee en vlees worden geëxporteerd naar de landen van de EU en daarbuiten en alle problemen van dien, overtollige mest, volks- en dierziekten, logistieke problemen, verkeersveiligheid, aantasting Natuur & Milieu etc. etc. blijven hier. De oplossing van die problemen is bovendien niet verdisconteerd in de prijs van het product.

B. Blijvende problemen met ernstige gevolgen:

De veehouderij in Nederland, met name in Oost- en Zuid-Nederland is uitgedijd tot een vee-industrie met enorme problemen voor de omgeving. Een willekeurige greep uit die problemen laat zien hoe immens die problemen zijn die met deze industrie samenhangen. Volksgezondheid, leefbaarheid, welzijn, zoönosen, diergezondheid en dierenwelzijn, aantasting van natuur & milieu door ammoniak en stikstof, nivellering van het landschap, afname van biodiversiteit, bedreiging van grond lucht en water, bedreiging van ons grond- en drinkwater door mestoverschotten, milieuverontreiniging, stankoverlast, hinder door transport en verkeer en een vermindering van de ruimtelijke kwaliteit. Door de hoge veedichtheid komen er steeds vaker veeziektes, volksziektes en ook zoönosen voor, zoals varkenspest, vogelgriep, varkensgriep (ook wel Mexicaanse griep genaamd), ziekte van Aujeszky (varkens), gekke koeienziekte, blauwtong, miltvuur, snuffelziekte, coxidiose, mond-en-klauwzeer, luchtwegaandoeningen zoals benauwdheid, astma en bronchitis en hart- en vaatziekten, etc. etc. Door antibioticagebruik en door verspreiding van zoönosen bedreigen de van vee afkomstige ziekten direct de volksgezondheid, het welzijn, natuur & milieu. Denk hierbij aan de Q-koorts, MRSA door antibioticaresistentie, ESBL, Kreutzfeld-Jacob-ziekte, en de gevolgen van beoedeld vlees en het gebruik van groeihormonen. Ondanks het feit dat er een begin is gemaakt met het terugdringen van het preventief toedienen van antibiotica blijft dit gevaar voor de volksgezondheid levensgroot aanwezig en kan dit het uitbreken van dierziekten en zoönosen niet voorkomen.

C. Problemen met veehouderij worden onvoldoende serieus genomen:

Pas sinds begin jaren '80 wordt de problematiek veroorzaakt door de veehouderij door de Nederlandse overheid, aanvankelijk nog schoorvoetend, (h)erkend. Er is veel wet- en regelgeving gemaakt om de risico's van de overbelasting met nitraat en fosfaat aan te pakken (Meststoffenwet), de stankoverlast te beperken (stankrichtlijnen en geurwet- en regelgeving), de natuur te beschermen, o.a. tegen ammoniakbelasting (Wet Ammoniak en Veehouderij en Natuurbeschermingswet) en de belasting door de veehouderij en ziekterisico's terug te dringen. (Reconstructiewet).

In plaats van dat de overheid met de wet- en regelgeving in de hand de al maar groeiende problemen aanpakte en toezag/toeziet op de naleving ervan, heeft ze de wet- en regelgeving telkens weer versoepeld ten gunste van steeds meer ontwikkelruimte voor de veehouderij en ten nadele van de (volks)gezondheid, de leefbaarheid, de voedsel- en verkeersveiligheid en van Natuur & Milieu.

Met name in Brabant en Limburg maar ook in delen van Gelderland, Overijssel en Utrecht is de situatie behoorlijk uit de hand gelopen waardoor de draagkracht van deze provincies en ook van Nederland ver wordt overschreden. Er komt ook steeds minder draagvlak bij de bevolking, getuige het toenemend maatschappelijk verzet. De veehouderij dreigt van een economisch belang tot een economische kostenpost te worden.

D. Grondgebonden kringlooplandbouw:

Voor een oplossing van de problemen van de veehouderij is er het perspectief van grondgebonden kringlooplandbouw. Dat wil zeggen dat bedrijven over voldoende grond beschikken voor het verbouwen van het voer voor de op de bedrijven aanwezige dieren en de afzet van de mest. De boer moet de productie weer in balans met de omgeving brengen, met aandacht voor alle aspecten die betrekking hebben op de veehouderij, zoals (volks)gezondheid, verkeers- en voedselveiligheid, Natuur & Milieu, landschap, geur, transport, geluid en licht.

Daartoe is het nodig om de grondgebondenheid op bedrijfsniveau te beoordelen en vast te leggen, waarbij als voorwaarde geldt dat er niet meer mestproductie per hectare kan plaatsvinden dan een bedrijf heeft op basis van de bemestingsnormen op de grond van het bedrijf. Daarbij dient te worden gerekend met de mestproductie van alle vee, dus van melkkoeien, -geiten, -schapen en ook jongvee, van zeugen, mestvarkens, beren en biggen om maar een paar bedrijfstakken als voorbeeld te noemen.

Daarbij komt nog het risico van de groei van de melkveehouderij. In 2015 zal het melkquotum, dat een grens stelt aan het aantal koeien of toch in elk geval aan de melkproductie, worden afgeschaft. De melkveehouderij kan dan onbeperkt groeien; naar verwachting zelfs met 20% of meer. Een grondgebonden veehouderij is de enige mogelijkheid om straks met de melkveehouderij niet dezelfde problemen te krijgen als met de intensieve varkens- en pluimveehouderij.

Wij denken dat het instrumentarium voldoende ruimte biedt om de problemen met de veehouderij een halt toe te roepen en erger te voorkomen. Maar om de problemen op te lossen is de inzet van de rijksoverheid, van provincies, van gemeenten, van maatschappelijke organisaties, van boeren en burens nodig.

Wij stellen voor om een relatie te leggen tussen het herstel van de kringlopen en de daarmee verband houdende normstelling voor de grondgebondenheid van de veehouderij.

De norm van de 2 GVE/per ha komt daarbij nadrukkelijk in beeld. Of dat in deze wet moet of dat decentrale overheden dit moeten vastleggen laten wij in principe aan de wetgever over. Voor de goede orde; wij zien dit liefst via de centrale wet geregeld en gehandhaafd.

De overheid kan middels voorliggende wet, aanvullend op andere instrumenten zoals de verordening ruimte, de geurverordening of het bestemmingsplan, gebruik maken van het instrumentarium van het aanwijzen van veedichte gebieden. De voorliggende wet biedt de mogelijkheid om uit voorzorg (potentiële) (volks)gezondheidsrisico's te voorkomen en/of te beperken.

E. Volksgezondheid, gezondheid en leefbaarheid:

De volgende passage geeft de letterlijk geciteerde ervaringen en de onderzoekscijfers van een redelijke grote huisartsenpraktijk in de gemeente Reusel-de Mierden in Zuid Oost Brabant weer. Hierbij zij aangetekend dat de gemeente Reusel-de Mierden met ca 30 varkens gemiddeld per hoofd van de bevolking ongeveer de meest varkensdichte gemeente van Nederland en zelfs ter wereld is.

Daarbij zit hier nog zo veel in de pijn dat dit naar 50 tot 60 varkens gemiddeld gaat stijgen. Ter vergelijking; het gemiddelde voor geheel Nederland is **0,7 vaken/gemiddeld** per hoofd van de bevolking.

Uw gelieve ook de volgende passage maar uiteraard ook de inhoud van deze

gehele brief integraal mee te wegen en mee te nemen bij de totstandkoming van de onderhavige nieuwe wet.

F. (Volks)gezondheid, causaal verband het voorzorgprincipe (omkering bewijslast):

Hier volgt het letterlijk citaat van een praktiserend huisarts in Reusel-de Mierden:

"Momenteel is er volgens de sector (nog) niet voldoende direct bewijs dat er een relatie is tussen gezondheidsrisico's en de veedichtheid in een gebied.

Er loopt sinds begin 2014 in Zuid Oost Brabant een grootschalig bevolkingsonderzoek naar het verband van het voorkomen van (volks)ziekten, zoönosen e.d. in relatie tot de concentratie veedichtheid, de onderlinge nabije ligging van grootschalige varkens- en kippenbedrijven en/of grootschalige intensieve gemengde bedrijven met deze diersoorten in relatie tot de gezondheid van de bewoners in de omgeving. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het RIVM i.s.m. Wageningen Universiteit en de Universiteit Utrecht. De eindstudie met eindconclusies hierin wordt pas begin 2016 verwacht.

Daarbij moet nog het volgende worden opgemerkt. Goed onderzoek wordt bemoeilijkt door de volgende factoren:

1. De grote hoeveelheden storende variabelen die van invloed zijn op het voorkomen van ziekten. Fijnstofconcentraties vanwege ligging tussen industriegebied Antwerpen, industriegebied Moerdijk/Maasvlakte/Randstad en het Ruhrgebied, risicogedrag plattelandsbevolking, scholing, sociaal

economische factoren etc. etc. Voor gedegen onderzoek zijn grote populaties bevolkingsgroepen met vergelijkbare kenmerken nodig.

2. Een beperkte registratie van ziekten door huisartsen en specialisten. Zo kan het bijvoorbeeld voorkomen dat het percentage astmapatiënten in vergelijkbare populaties door verschillende (huis)artsen kan variëren tussen 0,5% en 10%.

G. Indirect bewijs:

Maar er is natuurlijk wel veel indirect bewijs. Er is een duidelijke relatie tussen fijnstof en astma/COPD en in mindere mate hart en vaatziekten en kanker. Geurhinder/landschapsvervuiling geeft veel psychosociale klachten.

Ik word vooral geconfronteerd met de steeds groter wordende groep mrsa-positieve patiënten (90% agrariers en 40% directe omgeving), die een groot risico vormen voor ziekenhuispopulaties en die de ziekenhuizen en daarmee de zorgkosten op hoge kosten jagen.

Hiernaast heb ik afgelopen jaar voor het eerst 2 niet te behandelen esbl-urine-infecties geregistreerd. Het is overduidelijk daar waar dier en mens te dicht op elkaar zitten de risico's op zoönosen en (volksziekten) toenemen.

Wat dit betreft zitten we mijns inziens in Reusel op een microbiologische tijdbom. Het is voor mij dan ook onbegrijpelijk dat de politiek mensen aan deze potentiële gezondheidsrisico's blootstelt.

Zolang er geen uitbraak van zoönosen is zal er helaas weinig veranderen, en blijven de ZLTO en het CDA de dienst uitmaken in Reusel.

Willem Sanders,

Huisarts in de gemeente Reusel-de Mierden in Zuid Oost Brabant. Eén van de meest varkensdichte

gemeenten in Nederland en zelfs ter wereld".
Einde citaat huisarts Willem Sanders, Reusel.

H. Ter illustratie van de inhoud van deze brief
willen wij ook het volgende opmerken:

Hierbij nog wat onderbouwde cijfers van de als vrijwel zeker nader aan te wijzen urgentiegebieden in de Noord Brabantse Kempen in Zuid Oost Brabant. In een straal van 1400 m rondom het kerkdorp Hulsel (ook gemeente Reusel-de Mierden) worden nu al ca 68.000 varkens gehouden. Als de aantallen die op het punt staan vergund te worden, worden meegeteld worden dat zeer binnenkort ca. 112.000 varkens. Dit gaat het schrikbarende cijfer van **148 varkens/gemiddeld per inwoner** opleveren. Een schrikbarend en levensgevaarlijk aantal en gemiddelde. Met andere woorden een levende vulkaan/een levende tijdbom. In Hulsel wonen 730 mensen en het is een gigantische opgave om dit soort kleine kernen leefbaar te maken en te houden. Op deze manier willen jongen mensen er niet blijven wonen noch willen zij er zich vestigen. Ook voor de kerkdorpen Hooge Mierde en Lage Mierde (gemeente Reusel-de Mierden en voor de kerkdorpen Netersel, Hapert en Bladel (de laatste drie alle drie behorend tot de gemeente Bladel) geldt in meer of mindere mate hetzelfde als voor de kern Hulsel. Ook hier is sprake van een levende tijdbom/een levende vulkzan.

I. De rol van de overheid:

De overheid kan aanvullend op andere instrumenten, zoals de verordening ruimte, de geurverordening of het bestemmingsplan gebruik maken van het instrumentarium van het aanwijzen van veedichte gebieden. Maar deze wet biedt ook de mogelijkheid/ moet deze bieden, om uit voorzorg, (potentiële) volksgezondheidsrisico's te voorkomen of te beperken.

Wij vinden wel dat in onderhavig wetsontwerp veel gevraagd wordt om het gebruik van deze wet te rechtvaardigen. De wet moet extra mogelijkheden bieden om in te grijpen.

Ter onderbouwing van het aanwijzen als 'veedicht urgentiegebied', zijn ons inziens de volgende argumenten van belang: hoge concentratie veehouderijen met relatief veel dieren per locatie, afstand veehouderijen tot woonbebouwing, overschrijding van wettelijke normen, signalen over risico's voor de volksgezondheid blijkend uit klachten van bewoners en/of waarnemingen van huisartsen.

Hierbij verdient de combinatie van een grote concentratie varkens met een grote concentratie kippen op één bedrijfslocatie of bij elkaar in de buurt liggende verschillende bedrijfslocaties extra aandacht. N.B. het voornoemde betreffende RIVM-onderzoek en de door de door de GGD vastgestelde normen/afgegeven stringente adviezen van een minimale afstand van 250 meter tussen de bedrijven onderling en van 1000-2000 meter tot de burgers, de kernen en de natuur- en recreatiegebieden.

Wij willen u dan ook vriendelijk doch dringend verzoeken dat zowel de Provincie alsook het Rijk via onderhavige wetgeving de overbelaste gemeenten te dwingen om van **alle voornoemde** instrumenten gebruik te maken om de ernstige problemen op te lossen. Het instrumentarium wordt nu vaak vrijwel niet of toch in elk geval veel te weinig gebruikt.

De betreffende gemeenten komen altijd met de voor ons als dooddoener ervaren opmerking: 'We kunnen de ongebreideld en onverantwoord groeiende veestroom met de beste wil van wereld en met geen mogelijkheid indammen/afremmen.'

Gezien het vorenstaande is deze stelling die steeds vergezeld gaat van een met geheel ondeugdelijke onderbouwing dan ook juridisch onhoudbaar. De gemeenten kunnen met het gehele voornoemde instrumentarium (in de nabije toekomst ook met voorliggende wet) sturen op de aantallen en alle overige facetten. Dat doen ze tot heden bijna niet of toch in elk geval veel te weinig. Ons verzoek is bij dezen dat u en de Provincie als hogere overheid onwillige gemeenten hiertoe dwingt. Dat kan dus met voornoemd instrumentarium in de hand nog versterkt door de adequate invulling en uitvoering van onderhavige Wet.

Ook willen wij u vragen om in de onderhavige wet een aanwijzigingsbevoegdheid op te nemen om de Minister de makkelijk toepasbare

en juridisch afdwingbare mogelijkheid te geven om onwillige gemeenten en provincie(s) te passeren en zelf veedichte gebieden aan te wijzen, en aan te pakken al dan niet op verzoek van de burgers en de milieubeweging in de overbelaste gebieden.

J. De rol van de burgers/van de omwonenden:

Het belang van de ondernemers is juridisch ontwifelbaar bovenmatig veiliggesteld. Getuige het vorenstaande. Nu gaat het ons hierbij om het belang van de burgers en de omwonenden, die tot heden de bovenmatige overlast steeds machteloos en belangeloos moeten slikken, juridisch ook veilig te stellen.

Wij stellen dan ook voor om de in de onderhavige wet de burgers en de omwonenden expliciet juridisch de (adequate) mogelijkheden te geven om het initiatief te nemen en juridisch succesvol in actie te komen wanneer onwillige gemeenten de onderhavige wet en/of andere instrumenten niet of onvoldoende benutten om de geschetste problemen echt aan te pakken. Vandaar dat wij u verzoeken om voldoende instrumentarium, bijvoorbeeld middels een aparte paragraaf, in de onderhavige wet in te bouwen om de burger en de omwonenden (juridisch) afdwingbaar deze mogelijkheden te bieden.

Zover onze info strekt worden nu al massaal door verontruste en 'overbelaste' inwoners vele urgentiegebieden bij de betreffende gemeenten en provincies gemeld.

K. Tenslotte:

Vooralsnog wordt met dit wetsvoorstel uit voorzorg ingrijpen in de groei van het aantal dieren mogelijk gemaakt. Dat stemt ons blij en wij willen u hiermee onze welgemeend complimenten overbrengen.

Dit hebben we tot heden bij de Provinciale (Noord Brabantse) 'Verodening Ruimte' heel erg gemist. Overigens zijn we op zich wel overwegend tevreden met deze 'Verordening Ruimte'.

Daaromtrent willen wij geen misverstand laten bestaan.

Wij verzoeken u om onze opmerkingen mee te nemen en het wetsvoorstel dienovereenkomstig aan te passen.

L. Dankwoord:

Tenslotte danken wij u voor de ons hier geboden mogelijkheid om onze opmerkingen en zorgen betreffende het voorliggende wetsontwerp aan u kenbaar te maken.

Met vriendelijke groet,

Toon Vermeulen,
Bestuurlid 'Stichting Groen Kempenland', domicilie Bladel. (Zuid Oost Brabant).

T 04 97 68 15 04 T 06 45 38 36 75

Netersel, 10 juli 2014.